

DR DUŠAN JANJIĆ, VIŠI NAUČNI SARADNIK INSTITUTA DRUŠTVENIH NAUKA U BEOGRADU

REGIJA SE SAMA PREPOZNAJE

Iako još nije utvrđen ni tekst Predloga zakona o teritorijalnom organizovanju i lokalnoj samoupravi Republike Srbije, uveliko se o toj delikatnoj temi raspravlja. Čak dolazi i do žučnih rasprava o tome kako Srbija i pojedini njeni delovi treba da budu uređeni, organizovani; ko će u njima imati primat i zbog čega; zašto baš taj grad da bude centar okruga ili regije i tako dalje. Naime, najavljeni Zakon je izazvao „lavinu“ stručnih i političkih sporenja. Upravo zbog različitih mišljenja zamolili smo **dr Dušana Janjića**, višeg naučnog saradnika Instituta društvenih nauka iz Beograda, stručnjaka koji se duže bavi ovom temom, da nam specijalno za „Subotičke novine“ iznese svoje mišljenje i objasni neke dileme u vezi ovog Zakona o teritorijalnom organizovanju i lokalnoj samoupravi Srbije.

- Prvo o čemu treba razgovarati i objasniti kada se o ovoj temi govori, ističe dr Janjić, to je definisati dva pojma koja se često poistovećuju, regionalizam i autonomizam. Autonomizam je kada više pripadnika etničkih, kulturnih, konfesionalnih i sličnih grupa traži za sebe lokalnu samoupravu u koju bi organizovali regiju, a ne mora uvek to biti regija, dok regionalizam traži za sebe grupa, i to jedna, organizovanje lokalne samouprave ili samoadministriranje, kako se češće kaže. Kod nas se regionalizmu, uglavnom, pridaje samo pozitivno značenje, ali on može imati i negativno. U Istri postoji autonomizam, isto se može, čak i jedino u Vojvodini, pa prema tome i u Subotici, jer je mešavina nacija.

• Da li je po Vašem mišljenju buduća teritorijalna podela, kakva se nazire u Zakonu, bolja i srećnije rešenje od dosadašnje?

- Vlada Srbije u svom Predlogu zakona govori o tzv. regionalizaciji Srbije, pri čemu se iza pojma regije krije pojam okruga. To je, naime, zloupotreba termina regije i koristi se umesto pojma okruga. Za regiju je bitno da se ona sama prepoznaje bilo po nekim svojim geografskim svojstvima, bilo po istorijskim, kulturnim ili po mentalitetu. Tako se Šumadinac sam prepoznaje, Banaćanin takođe, dok je za okruge karakteristično da ih država određuje. Dakle, radi se o administrativnoj organizaciji. Zaista se radi o teritorijalnoj podeli kojom se uvode okruzi, a pojam regije se zloupotrebljava za argumentaciju okruga, što se najdrastičnije vidi na problemu Kosova i Vojvodine, i tu će imati najdrastičnije posledice ako se ostane pri ovome. Ali, naravno, još uvek se o tome ne zna dovoljno, jer se ni Vlada Srbije konačno nije izjasnila o tome.

• Da li je ovakav način teritorijalnog organizovanja u suprotnosti sa Ustavom Republike Srbije, pa i SFRJ?

- To nije u suprotnosti sa Ustavom Srbije, jer je tamo pokrajina, koja bi mogla biti zamenjena regijom, definisana tako da nema nikakav sadržaj. Prema tome, ona je, takođe, ispražnjen pojam i može se koristiti za prenos vlasti. To je logično sa stanovišta postojeće vlasti, jer to je vlast državnog centralizma, to je vlast koja hoće od Srbije da napravi jedinstvenu, centralizovanu, unitarnu državu. To je njeno određenje. Problem te vlasti je sledeći. Prvo, takav pristup je suprotan stvarno postojećim regionalizmima i regijama u Srbiji. On je presekao postojeće podele. Na primer, Vojvodina ima sasvim jasno definisane tri podregije, jer cela Vojvodina je jedna regija.

• Mislite li na Srem, Banat i Bačku?

- Upravo na njih i mislim. Pri tome je razvoj od 1918. godine, a posebno od 1945. do danas (kolonizacija, forsiranje poljoprivrede), odvojio severni od južnog Banata, kao podregije ili mikroregije, ako tako može da se kaže. Podela bi najmanje morala da poštuje to da postoje neke četiri celine. Ona to nije poštovala, već je napravila od toga tri celine i sekla. Tako je, npr. „isekla“ Bačku i još ubacila delove Srema, što ne može da ide zajedno.

• Predlogom zakona, pored okruga, uvode se gradovi, a ne menja se sistem vlasti, ne menja se odnos, ne menja se vlast, samim tim ne ulazi u karakter vladanja Srbijom, već se samo reorganizuje. Šta se time dobija, šta se sad dešava?

-To je, zapravo, površinski zahvat, ide se linijom manjeg otpora. To je Jugoslaviju uvek dovodilo do mnogo problema. Sada se tu bore dve struje. Jedna konzervativna koja želi da očuva postojeće stanje, jer joj to iz raznoraznih razloga odgovara. Sada svako hoće da zadrži status grada, svako hoće da bude središte okruga i da se okrug zove po njemu, svako hoće da ostane opština. Što je, u suštini, borba da se zadrži središte vlasti očekujući da će vlast i dalje rešavati sve probleme.

• Znači li to da će okruzi neke svoje funkcije preseliti u opštine, tako da između dosadašnje organizacije državnih službi i nove, u skladu sa novim Ustavom, očigledno neće biti velikih razlika?

- Promena je više u tome što opština nije više „osnovna društveno-politička zajednica“ nego „jedinica lokalne samouprave. U tome ima dosta peripetija sa slučajem Sombora. Nema argumenata, npr., da se Sombor buni, da pređe u neku drugu regiju, a ne može da bude centar tog okruga. Međutim, objektivno, Sombor po svojim karakteristikama može ići ili u severnu Bačku, a onda se zna da je Subotica glavni grad. Ili po jednom od predloga može biti u severnom Banatu, gde po prirodi, komunikaciji i ostalom centar okruga može biti samo Zrenjanin. Ovo je klasičan

slučaj gde se jedna sredina, uža, bori za vlast.

Drugi nivo, ili struja koja se bori protiv ovakve podele i zloupotrebe pojma regije, za nešto što je, u stvari, okrug i prenošenje vlasti. Naime, ustaju oni kojima je stalo do razvoja, do smanjivanja troškova države, do oslobađanja prostora za ekonomiju, komunikaciju među ljudima i drugo. Oni su, pre svega, nezadovoljni zato što se nije poštovalo da se regija sama prepoznaje. Jer, unutar regije koja se veštački ne deli lakše je obavljati mnoge stvari, pa i kontrolisati funkcionisanje vlasti. Dakle, to je taj drugi trend koji i ja podržavam. Taj trend polazi od koncepta federalizma. On nije u sukobu s vlašću. Konzervativizam sadašnju vlast podržava u očuvanju državnog socijalizma ili etatizma jer hoće da sebi prigrabi atribute. Regionalizam, upravo, organizuje mikrosredine u borbi protiv centralističke vlasti.

• **Gde se nazire rešenje za Srbiju? Ima li izlaza iz ove ekonomske i političke krize?**

- Srbija će morati, a dobrim delom je već i počela, da se otvara ka tržišnom načinu privređivanja. Samo otvaranje će nametnuti druge logike udruživanja. Prema tome, logika privrednog udruživanja i investiranja više neće biti toliko zavisna od države osim u velikim investicijama, tzv. državnim, kapitalnim, gde država ulazi. Nadam se da će u njih država ulaziti kao akcionar, a ne kao mecena

• **Da li smo dovoljno spremni za akcionarstvo, da li je ono naša budućnost?**

- Akcionarstvo je jedini spas. Jer, ovo što se pokušava da se održi državna svojina i da se proširi, kad se nema para i kapitala, to je nemoguće. To je, u stvari, svođenje na naturalnu privredu. Znači, demokratska Srbija mora da bude jaka Srbija. To se u Srbiji mora hitno uraditi. Jedan od elemenata demokratizma je da preispita sadašnju teritorijalnu orijentaciju, orijentaciju teritorijalne podele i da forsira regionalizam. Jer, regionalizam tera da se razlike rešavaju kompromisima, a ne da se okreću protiv centralne vlasti, protiv Srbije. Ovako će se i Sombor i Subotica okrenuti protiv Beograda, kao što sada u Skupštini Srbije poslanici izlaze i negoduju. Mora se zbog svega toga menjati pristup, što je takođe pretpostavka da se političke prilike u Srbiji stabilizuju.

• **Da li je moguće, po Vašem mišljenju, Jugoslaviju urediti po modelu Švajcarske kad je u pitanju teritorijalno organizovanje? Dakle, da se ona kantonizuje?**

- To je, naravno, ideal. Ali, mi moramo poštovati našu realnost. Nadam se da će Evropa uskoro biti jedna mega-regija, pa će unutar nje postojati podregije, a Jugoslavija će biti jedna od njih, jedna osobena podregija sa mnoštvom mini regija. Međutim, sada je realnost takva da je to nemoguće ostvariti.